

SAARTEN KEHITTÄMISKESKUKSEN PERUSTAMINEN JA TOIMINNAN KÄYNNISTÄMINEN 2008-2009

Hankesuunnitelma /
Hakemus maaseutupolitiikan yhteistyöryhmälle

Sisällysluettelo

1. Taustatietoa

Föss hakee aluekehittäjän roolia

2. Hankkeen tarve

Eurooppalainen ulottuvuus

3. Saarten kehittämiskeskuksen tavoitteet ja tehtävät

4. Hankkeessa tehtävät toimenpiteet

Saarten kehittämiskeskuksen perustaminen

Saarten kehittämisohjelman laadinta alle 50 asukkaan saaret pilottina

Hankkeiden tukipalvelut saarelaisille

Asiantuntijapalveluiden tuotteistaminen

Kansainvälinen yhteistyö

Esinin kansainvälinen saaristokonferenssi Suomessa

5. Tiedottaminen ja julkaisut

6. Hyödyt

1. TAUSTATIETOA

Valtakunnallinen kansalaisjärjestö, Finlands öar rf – Suomen saaret ry (FÖSS) perustettiin vuonna 2006. Siinä on jäseniä Perämeren saaristosta Suomenlahdelle. Jäseniä ovat yksityisten saaristolaisten, henkilöjäsenten lisäksi kunnat ja yhdistykset ja muut yhteisöt. Tämän lisäksi toimintaa on tukemassa kannattajajäsenenä muun muassa vapaa-ajan asukkaita, sekä muita saariston kehittämisestä kiinnostuneita. Se on rekisteröity Turun saaristoon Velkuaan.

FÖSS on SYTYn jäsenyhdistys ja on hakenut myös ERAn jäsenyyttä.

FÖSS edustaa Suomea Euroopan pienten saarten verkostossa, ESINissä.

Suomessa valtioneuvoston asettama viranomaisen, saaristoasiain neuvottelukunta on ollut viime vuoteen asti ainoa valtakunnallisesti toimiva saaristoyhteistyöelin. Kolmanteen sektoriin kuuluvalla FÖSSillä on merkittävä tehtävä saarten kehittäjänä ja edunvalvojana. Mainittakoon, että Ruotsissa valtakunnallinen kansalaisjärjestö Skärgårdarnas Riksförbund on toiminut jo 25 vuotta.

ESIN on vuonna 2001 perustettu Euroopan laajuinen saaristoyhteistyöelin, **Euroopan pienten saarten verkosto**. Kaikkien jäsenmaiden saariyhdistysten kokemus on, että juuri pienet saaret jäävät useimmiten varjoon niitä koskevassa päätöksenteossa sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla. ESINin perustamisen tarkoituksena oli vaikuttaa pienten asuttujen saarten kehittämiseen verkostoitumalla ja kokoamalla yhteen resursseja ja vaihtamalla kokemuksia, tietoja ja näkemyksiä. Tietojen keruu Euroopan pienistä saarista toteutettiin kolmivuotisella Inter-Island-Exchange (IIP) -projektilla, joka päättyi 30.6.2007 (katso liite 1) ESINin tavoitteena on luoda eurooppalaisen aktiivinen saaristopolitiikan suuntaviivat ja perusteet ja vaikuttaa EU-tason päätöksentekoon saari- ja meripolitiikan asioissa .

Euroopan pienten saarten verkostosta puuttui vuoteen 2006 Suomen saarten kansallinen edustus, koskei valtakunnallista kansalaisjärjestöä ollut Suomessa. Suomea edustikin eurooppalaisessa saariverkostossa Turunmaan ulkosaariston yhdistys ry, Pro Åbolands utskär rf, kunnes FÖSS perustettiin.

ESINin 8. vuosikokous ja kansainvälinen saaristokonferenssi pidetään Suomessa 9.-10.9.2007.

Nyt Eurooppalainen pienten saarten verkosto koostuu 9 Euroopan maan kansallisesta saariyhdistyksestä. Jokaisesta maasta voi saaria edustaa ESINin sääntöjen mukaan vain yksi valtakunnallinen saariyhdistys.

FÖSS hakee aluekehittäjän roolia

Vaikka FÖSS lähtee ruohonjuuritason kansalaistoiminnasta, niin samalla sen tavoitteena on voimakas aluekehittäjä rooli ilman kiinteää tieyhteyttä olevilla saarilla.

FÖSSin tehtävänä on Suomen pienten saarten edunvalvonta ja yhteistyön edistäminen kansallisella ja kansainvälisellä tasolla sekä myönteisen aluekehityksen turvaaminen. Föss toteuttaa tehtävänsä tekemällä aloitteita, antamalla lausuntoja. Se vie läpi tutkimus- ja kehitysprojekteja sekä edistää saarten verkostoitumista kansallisella ja kansainvälisellä tasolla. FÖSS on rekisteröity Turun seudulle Velkuan kuntaan. Valtakunnallisen saariyhdistyksen FÖSSin perustaminen on merkittävä osoitus syrjäisimmällä alueella asuvien saarelaisten aktiivisuudesta ja yhteistyökyvystä .

Tällä hankkeella FÖSSin toimesta perustetaan ja käynnistetään Suomeen kaksikielinen saarten kehittämisskeskus, joka maastamme puuttuu ja jonka tehtäviä ei tällä hetkellä mikään muu orgaani hoida.

2. HANKKEEN TARVE

Tarve Suomen saarten kehittämiskeskukseen lähtee siitä, että meillä ole koko maata kattavaa, aktiivista asuttujen pienten saarten kehittämisorgaania. Suomessa on 8000 saarelaista ilman kiinteää tieyhteyttä. Kuntakoon suurentuessa Saarten kehittämiskeskukseen tarve vaan kasvaa, koska pienet saaret jäävät yhä kauemmaksi.

Pienet asutut saaret kuuluvat kaikki, kukin jonkin seutukunnan kehittämiskeskukseen ja toimintaryhmään. Ongelma on, että saaret ovat aina vähemmistönä, pieni periferia-alue isojen alueiden kehittämisessä. Pienet saaret eivät pääse hyödyntämään niin kansallisen kuin kansainvälisen tasonkaan aluekehitys- ja muita rahoitusmahdollisuuksia, koska niitä koskeva tieto on hajautunut niin moneen paikkaan, että se on vaikeasti löydettävissäkin. Riittävän monipuolista osaamispankkia, jolla olisi myös resursseja aktivointiin ja käytännön ohjaukseen, ei ole pienten saarten saatavilla. Seutukuntien mahdollisuudet ruohonjuuritaso, kolmannen sektorin kehityshankkeiden avustamisessa vaihtelevat.

Seutukuntien kehittämiskeskukset eivät pysty myöskään priorisoimaan alueensa pienten saarten kehittämissuunnitelmiin. Ajantasaista koskevaa perustietokantaakaan ei ole Suomen kaikista asutuista saarista kerätty. Olemassa olevat seutukuntien kehittämiskeskukset eivät ole pystyneet riittävän monialaiseen kehitysohjelmaan pienillä saarilla, koska se vaatii monipuolista eri elämäalueita koskevaa tietoa mikrotasolta makrotasolle. Mantereella Suomen kylätoiminta ry ja kyläyhdistykset ovat kehittäjäroolissa ruohonjuuritasolla .

Pienten saarten kehittäminen on oma taitolaji, jossa saarelaisten paikallinen kokemus ja asiantuntemus yhdistetään eri alojen asiantuntijoiden tietämykseen ja verkostoihin. Tämä vaatii, että toimitaan pieniltä saarilta käsin, alhaalta ylöspäin. Näin myös pienet saaret sitoutuvat kehityshankkeisiin alusta pitäen tekemällä kehitysohjelmaa itse. Näin saavutetaan kestäviä tuloksia ja jatkuvuus kehitysohjelmaan, josta tulee osa saarten elämää. Projektista tulee siis pysyvää, luontaista toimintaa.

Eurooppalainen ulottuvuus

Euroopan parlamentti on päättänyt 15.3.2007 esittää komissiolle saarten asioihin parempaa perehtymistä ja huomion kiinnittämistä saarten kehitysohjelmojen vaikuttavuuteen (katso liite 2). Tätä varten se esittää komissioon perustettavaksi erityistä saarten kehitysohjelmaa, jonka luonteva yhteistyökumppani tämä saarten kehittämiskeskus olisi. FÖSS on ollut ESINin kassa informoimassa meppejä ja EU-toimihenkilöitä 13.6.2007 pienten saarten ajankohtaisista asioista ja IIP-projektin toimenpide-ehdotuksista. Suomen mepeistä *Ville Itälä on FÖSSin aktiivinen jäsen ja toimii FÖSSin yhteyshenkilönä* Brysselissä ja edistää osaltaan yhteistyössä muiden vaikuttajien kanssa rahoituksen saamista komission aluekehitysosastoon saarten kehitysohjelmoille.

Kesäkuussa FÖSS teki virallisen ehdotuksen Euroopan saarten verkostolle, että sen sihteeristö sijoitettaisiin Suomeen ja samalla ESIN rekisteröitäisiin Suomeen. Rekisteröitymisedotus tuli myös Ranskan saariorganilta ja näitä aloitteita käsiteltiin ESINin yleiskokouksen yhteydessä Kreikassa Hydran saarella 4.-6.9.2007. Asia ratkaistaneen syksyn aikana. FÖSSin esityksen läpimeno tarkoittaisi käytännössä Eurooppa-tason verkoston sihteeristön sijoittamista tämän hankkeen perustamaan Saarten kehittämiskeskukseen. Joka tapauksessa FÖSSin jäsenyys Eurooppalaisessa verkostossa tarkoittaa kehittämiskeskukseen osallistumista kansainvälisiin hankkeisiin ja näin ollen kansainvälisen rahoituksen nykyistä suurempaa hyödyntämistä Suomen saarilla.

3. SAARTEN KEHITTÄMISKESKUKSEN TAVOITTEET JA TEHTÄVÄT

Saarten kehittämiskeskuksella turvataan saarten elinvoimaisuus, joka taas voidaan turvata vain kiinteällä ympärivuotisella asutuksella. Se on kestävä perusta kehittää omaleimaista saaristokulttuuria, joka palvelee myös vapaa-ajan asumisen, matkailun sekä virkistykseen tarpeita.

Elinvoimainen saaristo tarvitsee lähipalveluiden lisäksi nuoria yrittäjiä, jotka hyödyntävät iäkkäämpien kokemusta. Kehittämiskeskuksen yksi tavoite on saada nuoriso ymmärtämään laajan yrittämisen tärkeys, koska moninaisuutta tarvitaan. Ei ole hyvä olla riippuvainen vaan yhdestä yrityksestä. Moninaisuus luo elinvoimaa.

Saarelaisten identiteetti vahvistuu ja tiedostetaan vahvemmin myös yhteenkuuluvuus oman maan saaristolaisiin kuin myös eurooppalaiseen saariyhteisöön.

Hankkeella perustettavasta ja käynnistettävästä Saarten kehittämiskeskuksella luodaan paikallisen kehityksen veturi. Se toimii saarten kehitystyössä toimivien yhdistysten, organisaatioiden ja yksityisten henkilöiden kokoavana voimana. Se aktivoi myös uusia toimijoita kehitystyöhön ja tehostaa yhteistyötä kuntien ja muiden toimijoiden välillä saaristossa. Tavoitteena on edistää paikallista ja alueellista saarten innovatiivista kehitystyötä, niin että luodaan ekologisesti, taloudellisesti ja taloudellisesti kestävä kehitys.

Keskuksen yhteyteen sijoitetaan myös FÖSSin ja ESINin konttorit, jolloin siitä tulee samalla pienen saarten kansallisen ja kansainvälisen yhteistyön tukikohta. **Saarten kehittämiskeskuksen tehtävänä on pienten saarten kehittämistoiminnan tuki ja asiantuntijapalveluiden tuottaminen.**

YTR-rahoituksella palkataan hankkeelle johtaja, jonka toimeksianto käsittää kehittämiskeskuksen perustamisen ja käynnistämisen lisäksi tulosvastuun kestävä rahoitus pohjan luomisesta hankkeen jälkeen.

Saarten kehittämiskeskus vastaa asuttujen pienten saarten monipuolisiin tulevaisuuden haasteisiin. Kestävä kehitys on ohjenuora, jonka alla toimitaan palvelujen, elinkeinon, kulttuurin ja ympäristön kehittämiseksi yhteistyössä näiden alojen huippuosaajien kanssa. Tavoitteena on aktivoida saaret toimimaan oman alueensa aktiivisina kansalaisina ja kehittäjinä ja hoitamaan yhteyksiä Eurooppaan sekä suoraan että yhteistyössä muiden vaikuttajien kanssa.

Keskeisenä tehtävänä hankkeessa on laatia erityinen pienten saarten kehittämisohjelma, joka maasta puuttuu. Suomessa on noin 400 asuttua saarta ilman kiinteää tieyhteyttä. Näiden tulevaisuudesta eikä nykytilasta ole laadittu erikseen suunnitelmia vaan ne sisältyvät kuntien, maakuntien ja valtakunnantason kehittämisohjelmiin ilman erityistä näkyvyyttä. Saarten kehittämisohjelma laaditaan asukaslähtöisesti kolmannen sektorin toimintatavoilla, moninaisuus ohjenuorana.

Kehittämiskeskus etsii parempia menetelmiä ja malleja harjoittaa nykyistä saarten elinkeinotoimintaa tehokkaammin ja paremmin. Uusien toimintatapojen kehittämiseksi on tutustuttava toisten jo kokeilemiin menetelmiin ja malleihin.

Kehittämiskeskuksella käynnistetään pienillä saarilla hankkeiden innovointi sekä jatkojalostus toteutukseen asti. Tavoitteena on näin aktivoida pieniä saaria ja niissä asuvia ihmisiä saarten kehittämistyöhön. Saarelaiset ja saarissa asuvat ihmiset ja yritykset ovat saaristoasioiden asiantuntijoita, joiden tietotaitoa tulee käyttää. Tavoitteena on, että keskus omalta osaltaan tuo yhteen eri saaristoasioista kiinnostuneita organisaatioita (mm. korkeakoulut, oppilaitoksia, kuntia, kansalaisjärjestöjä) ja levittää tietoa eri hankeideoista ja hankkeista.

Hankkeella varmistetaan Suomen pienten saarten yhteistyö ja kokemusten vaihto eurooppalaisten pienten saarten kanssa.

Kehittämiskeskuksen tavoitteena on tulevaisuudessa rahoittaa omaa toimintaansa asiantuntijapalveluita myymällä. Saarten kehittämiskeskus tulee olemaan luonteva yhteistyökumppani viranomaistahoille niin kansallisesti kuin Euroopan laajuisesti. Euroopan komission aluepolitiikan pääosastolle mahdollisesti perustettava saarten yksikkö tulee tarvitsemaan tilasto- ja muuta tietoa Eurooppalaisten saarten tilanteesta. ESIN on luonteva kumppani komissiolle tällaisen tiedon välittämiseen.

4. HANKKEESSA TEHTÄVÄT TOIMENPITEET

Saarten kehittämiskeskuksen perustaminen 15.3.2008 - 15.6.2008

Perustamiseen liittyvät kysymykset: mikä oikeudellinen subjekti, organisoituminen. Velkuan kunta on luvannut kehittämiskeskukselle tilat ja laitteet. Hankkeelle palkataan päätoiminen vetäjä, joka toimii saarten kehittämiskeskuksen johtajana.

Saarten kehittämisohjelman laadinta alle 50 asukkaan saaret pilottina 15.3.2008-31.12.2008

Saaristoasiain neuvottelukunnan kanssa on alustavasti keskusteltu ostopalveluyhteistyöstä, mikäli SANK teettää vuonna 2008 erityisen selvityksen alle 50 asukkaan saarten erityisproblematiikasta ja tarvittavista kehittämistoimenpiteistä.

Kehittämisohjelman tekeminen lähtee liikkeelle tarvekartoituksella, jonka tekemisestä vastaa Kehittämiskeskus. Tärkeimmistä kehittämistarpeista laaditaan kehittämissuositukset, jotka vastuutetaan eri saaristoalueille. Ohjelman laatimisen yhteydessä rakennetaan toimiva yhteistyöverkosto niiden kehittäjäorganisaatioiden kanssa, joiden mielenkiinto kohdistuu pienten saarten kehittämiseen. Kehittämisohjelman laatimiseen kytketään mukaan myös maakunnan oppilaitoksia ja korkeakouluja.

Hankkeiden tukipalvelut saarelaisille 15.3.2008-31.12.2009

Hankkeessa tullaan järjestämään 4 kpl infotilaisuutta kansallisista, pohjoismaisista ja kansainvälisistä kehittämisrahoista. Infotilaisuuksien lisäksi FÖSSin www-sivuille tullaan laatimaan niin sanottu materiaalipankkin, josta löytyy tietoa rahoitusohjelmista ja niiden hakuajoista, projektisuunnitelman laatimisesta ja hankehallintoihin liittyvistä asioista. Internet-sivustoa tullaan käyttämään päätiedotuskanavana saarilla asuvien ihmisten, yritysten ja vapaa-ajan asukkaiden ja sidosryhmien väliseen informointiin.

Asiantuntijapalveluiden tuotteistaminen 15.3.2008-31.12.2009

Kehittämiskeskus tuotteistaa asiantuntijoiden osaamisen ulos myytäväksi palveluiksi, joita markkinoidaan niin hankkeille kuin yksityisille ja julkisille kehittämisorganisaatioille.

Tällaisia palveluita ovat muun muassa erilaiset selvitykset, tutkimukset, suunnitelmat sekä hankehallinnon palvelut. Kehittämiskeskuksen roolina voisi tulevaisuudessa olla muun muassa hankkeiden taloushallinnon palvelut. Varsinkin pienillä toimijoilla on ongelmia maksatusraporttien laatimisessa, sekä muissa hankehallintoon liittyvissä asioissa. Keskus voi tarjota tämänkaltaisia palveluita. Asiantuntijapalveluita markkinoidaan myös saarten kansainvälisten hankkeiden läpivientiin.

Kansainvälien yhteistyö 15.3.2008-31.12.2009

ESINin kansainvälinen saaristokonferenssi Suomessa 9.-10.9.2008

Aktiivinen kumppanuus Euroopan pienten saarten verkoston ESINin kanssa. Käytännössä tämä tarkoittaa kokemusten ja tiedon vaihtoa muiden verkostoon kuuluvien maiden kanssa, sekä osallistumista Suomen puolelta partnerina kansainvälisten hankkeiden suunnitteluun ja toteuttamiseen. Hankkeen aikana pyritään kehittämään toimintamalli jatkuvalla ja aktiiviselle yhteydenpidolle muiden Euroopan maiden saari- ja maaseutuorganisaatioiden, kuten ERAn (European Rural Association) kanssa.

ESINin kansainvälinen saaristokonferenssi on päätetty pitää Suomessa 9-10.9.2008. Ensi kertaa on tarkoitus järjestää myös nuorisolle oma konferenssiosuus, koska nuorissa on saarten tulevaisuus. Tavoitteena on, että euroopalainen pienten saarten verkosto perustaa pysyvän nuorisotyöryhmän. Nuorison viihtyvyys sekä nuorten koulutus, työpaikat ja asuminen on aivan erityisen suuri haaste eurooppalaisessa saariyhteistyössä.

Kansainvälisen saaristokonferenssin yhtenä uutena osa-ohjelmana järjestetään myös saarten naisten tapaaminen tarkoituksena saada eurooppalainen saaristolaisnaisten verkosto aikaiseksi ja toimimaan. Itämeren alueen saariston naisilla on ollut tapaamisia, muttei siinä ole ollut mukana muiden eu-maiden saarten naisia.

Euroopan parlamentti on esittänyt komissiolle, että vuosi 2010 olisi saarten teemavuosi EU:ssa. Hankkeessa valmistellaan esityksiä tätä varten yhdessä muiden eurooppalaisten saarten kanssa.

5. TIEDOTTAMINEN JA JULKAISUT 1.4.2008-31.12.2009

Hanke priorisoi tiedottamisen erityisen tärkeälle sijalle koko hankkeen onnistumisessa. – Jo Suomen saarista koottava perusselvitysaineisto sekä jo toteutettujen kehittämisprojektien tulokset olisi saatava verkkojulkaisuun kiinnostavasti esille ja samalla helposti hyödynnettävään muotoon.

Hankkeen aluksi laaditaan tiedotussuunnitelma, joka käsittää infon monisuuntaisen välittymisen ruohonjuuritasolta ja -tasolle. Saarten kehittämiskeskukseksi perustetaan oma verkkojulkaisu, toimivat www-sivut, joiden avulla kaikkien saarelaisten on mahdollisuus seurata hanketta ja osallistua itse hankkeeseen. Informaatio sivuilla pidetään reaaliaikaisena jatkuvasti. Saarten kehittämiskeskus tiedottaa myös lehdistössä ja radioissa laajan yhteistyöverkoston avulla.

Yhteistyöverkosto on avoin kaikille saarten kehittämisestä kiinnostuneille toimijoille. Saarelaisten ja sidosryhmien suoraa osallistumista kehitystyöhön varta vasten edistetään. Etsitään toimiva malli sille, että saarelaisten oma pysyvä tiedotuskanava maassa löytyy, mahdollisesti yhteistyössä Maaseutu-plus verkkojulkaisun osana. Yhteistyötä Suomen kylätoiminta ry:n kanssa tiedottamisessa tutkitaan erityisesti, koska siinä on paljon synnergiamahdollisuuksia.

Euroopan pienten saarten tiedotteita seurataan ja niistä laaditaan yhteenvetoja suomeksi ja ruotsiksi omaan verkkojulkaisuun. Hyvän tiedottamisen avulla lisätään kiinnostusta kansainväliseen saariyhteistyöhön ja edesautetaan sitä, että eri maiden saarelaiset verkostoituvat suoraan keskenään kiinnostuksensa ja kehittämistarpeidensa mukaan. Verkostoitumista siis edistetään tiedon välittämisellä ja uusien mahdollisuuksien esilletuomisella.

Suomessa ja EU:ssa harjoitettavaa saaripolitiikka seurataan siten, että pystytään ennalta vaikuttamaan tulevien päätösten sisältöön. Aktiivinen tiedotus pitää sisällään kansalaisten opettamisen aktiivisiksi tulevaisuuden tekijöiksi passiivisen sivustaseuraamisen sijaan. Näin avoimuus ja läpinäkyvyys tehostuu, koska saarten kehittämiskeskustelu on kaikkien ulottuvilla ja mahdollisuus vaikuttaa.

Hankkeesta laaditaan loppuraportti (suomi, ruotsi, englanti), joka on verkossa ja painetaan myös erikseen levitykseen. Saarten kehittämiskeskuksen toimintakonseptista laaditaan painettava esite ja verkkoesite monikielisenä.

5. HYÖDYT

Saarten kehittämiskeskus ottaa vetovastuuta koko Suomessa olevien saarten kehittämisessä ja tuo ne entistä vahvemmin esille erityisiä toimenpiteitä vaativana maaseudun kehittämisen osa-alueena. Kansalaiset, yritykset, yhdistykset ja viranomaiset sekä oppilaitokset, korkeakoulut toimivat uudella tavalla yhteistyössä saarikehitystyössä. Toimijoiden määrä ja suora osallistuminen lisääntyy. Saarille luodaan työpaikkoja ja uusia yrityksiä.

Saarten kehittämiskeskus profiloituu koko maamme saaristoalueiden etujen ajajaksi. Saarten merkitys on tunnustettu ja vahvistuu tulevaisuudessa myös eurooppalaisella tasolla. (EU-parlamentin päätös, saarten teemavuosityö 2010). Koska Suomen saaristo on yksi Euroopan suurimpia saaristoja, niin Suomella on paljon annettavaa eurooppalaisen saaripolitiikan luomisessa ja etenkin Euroopan pienten saarten kehittämisessä. Saarten kehittämiskeskus toimii suunnannäyttäjänä, aktivoijana saarten kehittämisessä ja hyötyy siitä, että Euroopan pienten saarten verkoston toiminta on kehittynyt aktiiviseksi ja että se on löytänyt toimivan lobbausjärjestelmän eurooppalaisten saarten hyvän tulevaisuuden turvaamiseksi.

Suomen pienet saaret saavat oman konkreettisen kehittämisohjelman. Jatkossa se on osa Euroopan pienten saarten kehittämisohjelmaa ja näin löydetään myös pienille saarille monipuolisemmat rahoitusmahdollisuudet suoraan EU:sta.

Saarelaisten kansallinen ja kansainvälinen verkostoituminen tehostuu ja siitä saatavat synergiahyödyt vahvistavat koko maan pienten saarten elinvoimaisuutta.

Saaristoa koskevien kehittämisprojektien yhteisvaikutuksia pystytään koordinoimaan maan eri alueiden pienillä saarilla ja saadaan toimiva yhteistyöverkosto myös projektien tekijöille. Näin pienet saaret oppivat toimimaan oman alueensa todellisina aluekehittäjinä. Syntyy uusia työpaikkoja nuorille ja kielitaitoisille. Toisaalta myös vaihto- ja opintomahdollisuudet lisääntyvät samoin kuin etätyöpaikat verkostomaisen toimintatavan ansiosta.